ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI PASTATŲ KOMPLEKSE T. KOSCIUŠKOS G. 3

Valdas STEPONAITIS

2006 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Vilniaus piliakalnio su papiliais (A 1961K) teritorijoje, pastatų komplekse T. Kosciuškos g. 3, pastatuose 02 (šurfai 1–4) ir 06 (šurfas 5). Ištirtas 20,4 m^2 dydžio plotas.

Dabartinio pastatų komplekso T. Kosciuškos g. 3 teritorija 1607 m. prelato Povilo Jasinskio fundacija atiteko Vilniaus Katedros Jasinskių koplyčiai. Apie teritorijos užstatymą iki XVIII a. antrosios pusės duomenų neturime. Tik 1795 m. dokumentuose 1353 posesijoje jau minima „kamienica“, o 1800 m. plane pažymėti trys mūriniai pastatai, kurie 1831 m. įrengiant Vilniaus tvirtovę buvo nugriauti. Rusijos carui Aleksandrui II 1878 m. patvirtinus Vilniaus tvirtovės panaikinimo projektą, Karo ministerijos Inžinerijos departamentas pradėjo statyti naujas dideles kareivines. Pastatas 02 pradėtas statyti apie 1879 m., kai šalia jau buvo pastatytas pirmasis kareivinių korpusas (pastatas 01).

Pastate 02 ištirti 4 šurfai (iš viso 16,7 m^2 plotas). Pastato ŠR dalyje, projektuojamo rūsio vietoje ištirti šurfai 1–3. Šurfai kasti po pirmojo aukšto grindimis (H_{abs} 96,06–96,13 m). Tyrinėjimų metu paaiškėjo, kad pamatai įvairiose pastato vietose buvo įgilinti iki 2–4,1 m. Jie mūryti iš akmenų, o viršutinė dalis (šurfuose 2 ir 3 – 2 m aukščio) – iš plytų. Šioje pastato dalyje pamatai įrengti perkasant ankstyvesnius kultūrinius sluoksnius bei supiltiniame XIX a. antrosios pusės sluoksnyje su XVI–XIX a. datuojamais radiniais. Dalis žemių iki grindų lygio supiltos statybų bei pastato remontų metu.

Šurfe 1 iki 80 cm gylio fiksuotas permaišytas kultūrinis sluoksnis su XVI–XX a. radiniais. Po juo iki 2,1–2,4 m gylio fiksuotas supiltinis XIX a. antrosios pusės kultūrinis sluoksnis su XVI–XIX a. radiniais. Išorinės (PR) namo sienos pamatų apačia pasiekta 2,3 m gylyje, vidinės pertvarinės (ŠR) sienos pamatų apačia – 2,1 m gylyje. Ją statant perkastas supiltinis XIX a. antrosios pusės sluoksnis. Nesuardyti XVI a. antrosios pusės – XVII (XVIII?) a. kultūriniai sluoksniai fiksuoti nuo 2,1 iki 3,2 m gylio. Šlyno sluoksnis pasiektas H_{abs} 93,04–92,88 m gylyje.

Šurfe 2 iki30 cm gylio buvo XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Po juo iki 2,2 m gylio fiksuotas supiltinis XIX a. antrosios pusės kultūrinis sluoksnis su XVI–XIX a. datuojamais radiniais. Šurfo PR dalyje nuo 2,2 iki 4 m (H_{abs} 92,14–92,30 m) gylio fiksuoti nesuardyti XVI–XVIII a. kultūriniai sluoksniai. Šurfo ŠV dalyje nuo 2,2 iki 4,15 m, o PV dalyje – nuo 2,1 iki 2,75 m gylio pagal pastato vidines pertvarines (ŠV ir PV) sienas fiksuotas pamatų duobės kontūras ir supiltiniai sluoksniai su XVI–XIX a. datuojamais radiniais. Vidinių pertvarinių sienų pamatų apačia pasiekta 4,15 m (ŠV sienos) ir 3,1 m (PV sienos) gylyje.

Šurfe 3 iki 45–88 cm gylio buvo XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Po juo iki 2,3 m gylio fiksuotas supiltinis XIX a. antrosios pusės kultūrinis sluoksnis su XVI–XIX a. datuojamais radiniais. Giliau šurfo PR dalyje iki 4,03 m (H_{abs} 92,06–92,30 m) gylio fiksuoti nesuardyti XVI a. antrosios pusės – XVII a.

kultūriniai sluoksniai. Pagal pastato išorinę ir vidinę (ŠV ir ŠR) sienas, šurfo ŠV dalyje – iki 4,1 m, o ŠR dalyje – iki 2,9 m gylio fiksuotas pamatų duobės kontūras, o jame – supiltiniai sluoksniai su XVI–XIX a. datuojamais radiniais.

Šurfas 4 tirtas pastato PV gale, cokoliniame aukšte (H_{abs} 92,93–92,96 m), prie išorinės (PV) pastato sienos. Jame iki 15–34 m gylio buvo XX a. datuojamos grindų dangos. Po jomis fiksuoti keli pastato statybos laikotarpio sluoksniai. Giliau šurfo PV dalyje pagal pastato PV sieną iki 2,05–2,15 m gylio fiksuota pamatų duobė, o virš jos bei likusioje šurfo dalyje iki 75–90 cm gylio – supiltinis XIX a. pabaigos kultūrinis sluoksnis su XVI (XVII?) – XIX a. datuojamais radiniais. Pastato išorinės (PV) sienos pamato apačia pasiekta 1,9 m gylyje. Pamatas mūrytas ant duobės dugne paguldyto rąsto. Nesuardyti supiltinio ir sąnašinio pobūdžio kultūriniai sluoksniai (smėlio, pilko smėlio, durpingos žemės su gausiomis smulkiomis medienos liekanomis) fiksuoti nuo 75–90 cm iki 1,15–1,5 m gylyje. Juose rasta glazūruotos ir neglazūruotos keramikos, smulkių puodyninių ir plokštinių koklių bei plokštinės čerpės fragmentėlių, datuojamų XVI–XVII a. pradžia. Sluoksniai – su nuolydžiu V kryptimi, susiformavę virš 3–5 cm storio medinių lentų ir kelių rąstelių klojinio. Kadangi vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai, ši medinė konstrukcija palikta nesuardyta, nes tęsėsi už šurfo ribų.

Pastato 06 (garažai) patalpoje 3 ištirtas vienas 3,7 m² ploto šurfas 5. Šurfe po betoninėmis grindimis (H_{abs} 94,04–94,05 m) iki 24–31 cm gylio buvo supiltinis niveliacinis smėlio sluoksnis. Po juo šurfo ŠR dalyje 39–60 cm gylyje rastas akmenų grindinys – latako nuogrinda. Jis gali būti datuojamas XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. Šurfo PV dalyje iki 73 cm gylio fiksuotas XX a. kultūrinis sluoksnis. Šurfo PR dalyje 60–87 cm gylyje (H_{abs} 93,46–93,18 m) rasta apardytų arkinių pamatų dalis, kuri ŠR–PV kryptimi nusitęsia už šurfo ribų. Šalia pamato fiksuota 34–80 cm pločio pamatų duobė. Pamatas mūrytas iš įvairaus dydžio plytų. Dalis jų yra antrinio panaudojimo. Mūras datuotinas XVIII a. antrąja puse ir sietinas su 1800 bei 1808 m. planuose pažymėtu pastatu, kuris 1831 m. įrengiant Vilniaus tvirtovę buvo nugriautas. Šalia pamato rastos akmenų grindinio liekanos. Likusioje šurfo dalyje fiksuoti supiltiniai smėlio sluoksneliai su pavienėmis XVI a. antrosios pusės – XVII a. buitinės keramikos šukėmis. Šurfas tirtas iki H_{abs} 92,65–92,68 m gylio. Surastų pastato pamatų apačia nepasiekta. Kultūrinis sluoksnis iki galo neištirtas.

THE FIELD EVALUATION IN THE BUILDING COMPLEX AT T. KOSCIUŠKOS ST. 3

In 2006 an evaluation was conducted in buildings 02 (test pits 1–4) and 06 (test pit 5) of the building complex at T. Kosciuškos St. 3 in Vilnius. An area 20.4 m² in size was excavated. The largest part of the cultural layer consisted of a fill layer up to 2.4 m thick from the second half of the 19th century that contained finds dating to the 16th–19th centuries. Undisturbed 16th–18th century cultural layers were recorded at a depth of up to 3.2–4.03 m. In test pit 4, part of a wooden construction made of boards and several small timbers was found. In test pit 5 the arched foundations of a building from the second half of the 18th century were unearthed.